

**Kamer
van Volksvertegenwoordigers**

ZITTING 1986-1987

27 JANUARI 1987

WETSVOORSTEL

tot toekenning van de titel van stad
aan de gemeente Overijse

(Ingediend door de heer Depré)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Als Vrijheid vanaf 1234, hoofdplaats van het Horneprinsdom vanaf 1677 en tevens van het «canton d'Isque» vanaf 1795 heeft Overijse heel wat adelsbrieven voor te leggen in die zin.

A. Wauters (1855) en zijn vertaler E. Rigaux (1888) pleitten reeds hiervoor. Doch de beste argumenten zijn te vinden bij hedendaagse historici. In zijn standaardwerk over «Het ontstaan, de ontwikkeling en de instellingen van Overijse» (1955) heeft Jan Verbesselt afdoende aangetoond dat Overijse in de middeleeuwen werkelijk een stadje-in-wording was (cfr. zijn besluit p. 444), wat hij andermaal bevestigde in zijn «Het ontstaan en de ontwikkeling van de parochie Overijse» (1976). Ook het herdenkingsnummer van «Zoniën» (Vrijheid Overijse 1234-1984) heeft gewezen op allerlei stadsfuncties door Overijse onder het Ancien Régime vervuld, cfr. met de Vrijheidshalle tegenover het Koningshuis of Koninklijk Cijnshuis gelegen, de Vrijheidsvesten van het middeleeuws versterkt stadje, schuttershof inclusief vlakbij de «courtine» van de wal (zie de huidige benaming «Kardaan») en het afleveren van poortersbrieven tot in de XVIIe eeuw bijvoorbeeld (zie «Zoniën» VIII, n° 3).

Hierbij kan een interessant toponymisch argument aangestipt worden, nl. dat de bij de dorpsbrand van 1692 verdwenen «halle», die dienst deed als gemeentehuis en school, en gelegen tegenover het huidige gemeentehuis, eens het Cijnshuis van Overijse, vanaf de XVIIIe eeuw ook «stadhuis» werd geheten. Dit blijkt nl. uit vlg. ekserpt anno 1718: «(...) Lesdits Bourghmaitre, Eschevins, et manans croiant au contraire que cette place ou marché leur appartient, a cause de certains batiments qu'ils y avaient autrefois nommés La Halle ou maison de Ville et L'ecole pour enseigner les enfans (...)» (AR-NB, 497).

**Chambre
des Représentants**

SESSION 1986-1987

27 JANVIER 1987

PROPOSITION DE LOI

accordant le titre de ville
à la commune d'Overijse

(Déposée par M. Depré)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Erigée en franchise dès 1234, chef-lieu de la principauté de Hornes en 1677 et du canton d'Isque en 1795, la commune d'Overijse peut s'enorgueillir de nombreux titres de noblesse.

Si A. Wauters (1855) et son traducteur E. Rigaux (1888) attestent déjà cette situation privilégiée, les arguments les plus convaincants sont fournis par les historiens contemporains. Ainsi, dans son ouvrage de référence intitulé «Het ontstaan, de ontwikkeling en de instellingen van Overijse» (1955), Jan Verbesselt a parfaitement démontré qu'au cours du moyen âge, Overijse commençait vraiment à prendre des allures de petite ville (voir sa conclusion p. 444), point de vue qu'il a rappelé dans «Het ontstaan en de ontwikkeling van de parochie Overijse» (1976). Par ailleurs, le numéro commémoratif de «Zoniën» (Vrijheid Overijse 1234-1984) a mis en évidence les nombreuses fonctions urbaines d'Overijse sous l'Ancien Régime, dont les principaux témoignages sont la Vrijheidshalle, qui fait face à la Koningshuis ou Koninklijk Cijnshuis, les fortifications de la cité moyenâgeuse qui comprenaient une maison des arbalétriers située près de la courtine de l'enceinte (cf. la dénomination actuelle «Kardaan») et, jusqu'au XVIIe siècle, l'octroi des droits de cité (voir «Zoniën», VIII, n° 3).

La toponymie fournit également un argument intéressant. En effet, la «halle», détruite par l'incendie de la cité en 1692 et qui servait de maison communale et d'école et était située en face de la maison communale actuelle — autrefois la Cijnshuis d'Overijse — a également porté la dénomination de «maison de ville» à partir du XVIIIe siècle, ainsi qu'il ressort de l'extrait suivant, datant de 1718: «(...) Lesdits Bourghmaitre, Eschevins, et manans croiant au contraire que cette place ou marché leur appartient, a cause de certains batiments qu'ils y avaient autrefois nommés La Halle ou maison de Ville et L'ecole pour enseigner les enfans (...)» (AR-NB, 497).

Wanneer in het begin van de XVIIIe eeuw het Cijnshuis ook gemeentehuis wordt, verhuist de stadhuisbenaming mee, cfr. 1771: «Dat sy (d.i. de «Stadt Brussel») ook de waeters Comende van de Strate achter het Stadthuys alhier eensgelyckx altijt Sullen moeten doen Loopen van den Cant van de Seijde naest den Kerckmuer (...)» (SB-PL, 130A). In 1789 luidt het «(...) Les eaux provenantes du Chemin de Louvain derrière l'hotel de ville d'ysque» (SB-PL, 130B en AM-0) en in 1791 is er sprake van «(...) onder de halle van 't Stadthuys van overyssche (...)» (PDV II, 57 V en id. los 17).

Plechtstatiger evenwel klinkt het in 1794: «Aldus gedaen gereguleert ende geordonneert op den Stadthuys der Vryhey van overyssche desen 13 november 1794» (AR-SGB, 10642, II, f° 2r).

In de XIXe eeuw nog horen we spreken van: «(...) syn huys gelegen onder overyssche achter het stadhuys (...)» (P-PR, VV), met een mooie omschrijving in 1817: «La maison-de-ville sise sur la grande place d'Isque, louée en partie à la commune (...) d'une contenance de 2 a 40 ca» (OBO, 37-202, p. 4, I, 15) en in 1824: «Het Stadhuys op de plaetse van Yssche gelegen» (ARA-Not. Antwerpen, 697).

Voegen wij hier volledigheidshalve aan toe dat de term «gemeentehuis» slechts met de Franse tijd opduikt en nl. in 1796: «Séance tenue à la Maison de Commune du Chef lieu du Canton d'ysque» (AR-SG, 10660), wat er in een Nederlands kleeftje als volgt uitziet (1797): «Aldus gedaen (...) geset ende executoriael verklaert tot laste der gebreke-lijke op het gemeijnte huys van de Municipaliteyt van t' Canton van Overeyssche» (AR-GS, 4474).

Vermelden we tenslotte dat in de Vaderlandsche Historie, die handelt over de geschiedenis van Brabant — 2e uitgave, 1889 — IJssche vermeld staat als één der achttien steden waarvan de afkondiging geschiedde in de grote zaal van Kortenberg door Hertog Jan (1312), wijl in het «Groot Wereldlyk Toneel des Hertogdoms van Brabant», beschreven door Jakob Le Roy, Baanderheere des H. R. Ryks, Heere van St. Lambert, uitgegeven in 's Graavenhaage bij Christiaan Van Lom MDCCXXX, tussen de wapens der Vrijheden van Brabant ook dit van «Overijssche» voorkomt.

J. DEPRÉ

WETSVOORSTEL

Enig artikel

De gemeente Overijse wordt gemachtigd de titel van stad te voeren.

12 januari 1987.

J. DEPRÉ

Lorsqu'au début du XVIIIe siècle, la Cijnshuis devient également maison communale, elle hérite du nom de «maison de ville» («stadhuis»), comme le montre ce passage datant de 1771: «Dat sy (d.i. de «Stadt Brussel») ook de waeters Comende van de Strate achter het Stadthuys alhier eensgelyckx altijt Sullen moeten doen Loopen van den Cant van de Seijde naest den Kerckmuer (...)» (SB-PL, 130A). L'extrait suivant date de 1789: «(...) Les eaux provenantes du Chemin de Louvain derrière l'hotel de ville d'ysque» (SB-PL, 130B et AM-0), et en 1791, il est question de «(...) onder de halle van 't Stadthuys van overyssche (...)» (PDV II, 57 V et id. los 17).

Dans un registre plus solennel, on trouve en 1794: «Aldus gedaen gereguleert ende geordonneert op den Stadthuys der Vryhey van overyssche desen 13 november 1794» (AR-SGB, 10642, II, f° 2r).

Au XIXe siècle, on peut lire «(...) syn huys gelegen onder overyssche achter het stadhuys (...)» (P-PR, VV), ainsi qu'une belle description datant de 1817: «La maison-de-ville sise sur la grande place d'Isque, louée en partie à la commune (...) d'une contenance de 2 a 40 ca» (OBO, 37-202, p. 4, I, 15), et en 1824, «Het Stadhuys op de plaetse van Yssche gelegen» (ARA-Not. Anvers, 697).

Précisons pour être complet que l'expression «maison communale» n'apparaît que sous la domination française, en 1796: «Séance tenue à la Maison de Commune du Chef lieu du Canton d'ysque» (AR-SG, 10660), et que l'on en trouve l'équivalent néerlandais en 1797: «Aldus gedaen (...) geset ende executoriael verklaert tot laste der gebreke-lijke op het gemeijnte huys van de Municipaliteyt van t' Canton van Overeyssche» (AR-GS, 4474).

Signalons enfin que dans l'ouvrage «Vaderlandsche Historie», 2e édition, 1889, qui traite de l'histoire du Brabant, IJssche est mentionnée comme étant une des dix-huit villes auxquelles le Duc Jean a conféré ce titre dans la grande salle de Kortenberg en 1312, et que les armes d'«Overijssche» figurent parmi celles des Franchises du Brabant qui sont présentées dans le «Groot Wereldlyk Toneel des Hertogdoms van Brabant», dû à Jakob le Roy, banneret du Saint Empire romain, Seigneur de St. Lambert, et édité à La Haye par Christiaan Van Lom en 1730.

PROPOSITION DE LOI

Article unique

La commune d'Overijse est autorisée à porter le titre de ville.

12 janvier 1987.